

Seppo Rantanen

Esitelmä, jonka Heikki ja Iris Asunnan Säätiön hallituksen jäsen Seppo Rantanen piti Suomalaisen Klubin Ruutiukoille 1.2.2016 Ravintola Suomalaisella Klubilla.

Heikki ja Iris Asunnan Säätiö sr – Sata vuotta isänmaan historiaa

- 1 Historia
- 2 Nykytila
- 3 Tulevaisuus

1 HISTORIA

Heikki Asunta syntyi perheen esikoisena Ruovedellä 25.6.1904. Äiti Elvi Ikkala oli Ruoveden Hanhon kylän Ylä-Korpulan tytär, vanhaa ruoveteläistä Ikkalan sukua; isä Ernst Henrik Asunta oli kotoisin Keuruulta. Siellä on sukua tänä päivänäkin, ja Keuruulta Jyväskylään vievän tien varrella voit nähdä tienviitan Asunta.

Perhe muutti Ylä-Korpulaan vuonna 1909, 1911 Tampereelle ja jo parin vuoden kuluttua Juupajoelle, kunnes palasi Ylä-Korpulaan 1917.

Heikki Asunta aloitti kiertokoulussa, jatkoi kansakoulussa Juupajoella ja syksyllä 1917 hän tuli oppikouluun Tampereelle, mutta kansalaissota eli kapina keskeytti opinnot. Koulunkäynti jatkui Ruoveden Ritoniemen kartanossa ja vuodet 1920-22 Tampereen Suomalaisessa Yhteiskoulussa.

Asunnan enenevä kiinnostus kirjallisuuteen ja kuvataiteeseen heräsi jo nuoruusvuosina.
– Muut talon nuoret olivat heinätöissä, Heikki se vaan taiteili talossa!

Heikki lähti piirustusopettajan kehotuksen mukaan 18-vuotiaana ”taiteen tielle” opiskelemaan Suomen taideyhdistyksen Piirustuskouluun. Opiskelu Ateneumissa jäi kahteen lukuvuoteen 1922-23.

Seurasi vaellusvuodet eri puolella maata, mm. Korpilahdella ja useana kesänä Suursaareissa, jota hän kutsui Suomen Capriksi sekä opintomatka Pariisiin 1927.

Asunta, Martti Merenmaa ja Juhani Vuorela, kolme kaverusta, joutuivat 1920-luvun lopulla niin kutsutusti samalle suunnalle ja turneelle; taskut olivat nuorilla pölyiset, runossa he myöhemmin iloitsivat porukkinsa tarkkaa tienvarren tupakantumpin löytäjää ja vetelivät yhdessä haikuja, joka seurasi heitä seuraavaan kaupunkiin kävellessä! Mutta sitten tuli ankara arki, rahat loppuivat. Asunnan ideomana trio kirjoitti vuorokaudessa kukin 15 runoa, ja Gummerus -kustantajalta saaduilla ennakoilla he saivat maksuun piikissä olleen hotellilaskun Jyväskylässä. Vuoden 1928 teos Kolmen teinin lauluja sai hyvän vastaanoton.

Asunta asui 1931 Lapualla. Hänet todetaan sanallisesti IKL:n nuorten eli Sinimustien perustajajäseneksi, toimi Sinimusta -lehden päätoimittajana, julkaisi isänmaallisia runoja noina aikoina vauhdilla teos/vuosi, Leirinuotion 1934, jossa omisti Mustapaitojen marssin IKL:lle, oli mukana tuotantoineen kirjailijoiden isänmaallisessa aikakauslehti Pohjatuulella ja sai kunnian taiteilla itse Vihtori Kosolan kirjoittaman muistelmien kansilehden.

- *kertova, säännöllistä mittaa noudattava runous väreissä kerrottuna on sinimustaa*
- *1930 –luvun erittäin syvää ja aatteellista konservatiivisuutta,*
- *sorron ja sodan vuosien runoissa paljon huolta Inkerinmaasta, Aunuksesta, siis kaiken kaikkiaan Karjalasta ja myös Vihosta – Artur Sirk*
- *hän ei tuntenut diplomatiaa, taistelu runoissa viimeiseen veripisaraan ja hengenvetoon saakka, siitä isänmaan multiin ja hintalappuna oli kivi tai risti haudalla*
- *Leirinuotio 1934: ”Suomalaisille aktivisteille ja heidän muistoillensa omistaa nämä puutteelliset säkeistöt heidän muistoilleen, tekijä.”*
- *mm. Merkitty kansa – esitetty Suinulan merkin paljastustilaisuudessa*
- *Häme, Pro Inkeri, Inkerin rukous, Valkea kevät, Sotarampa, neljä marssia*
- *Koski ja kaupunki – Juhlaruno Tampereen valtauksen 15-vuotispäivä*
- *Jään lähtö – Juhlaruno Tampereen valtauksen 25-vuotispäivänä*
- *Lyöty armeija – Rothin ja Spoofin patsaalla 25.6.1933*

Taitelijamme mainitaan Tuusulan taiteilijakotien yhtenä vieraana 1935 ilmestyneessä ja niitä kuvanneessa Eino Palolan kirjassa melkoisessa joukossa; mm. Uno Kailas jne eli Asunta oli oikein piireissä mukana.

Vaellusvuosiin voisi liittää vielä Asunnan kiintymyksen mereen, hän ehkä haikaili merimieheksikin tai ainakin purjehtimaan. Vuonna 1932 ilmestyneen Metalliseppeleen - Merimies kuolee (... sitä kirjoittaessa meni monta kolpakkoa!), jonka moni muistaa Yleisradiosta Risto Mäkelän voimakkaana tulkintana ja myöhemmiltä vuosilta Heikki Asunnan muistellaan hyödyntäneen Runoilijantien maisemia vesistön höyrylavoissa; pisin purjehdus kesti kertoman mukaan kolmisen viikkoa yhtä menoa laivalla tuskin maissa kertaakaan käyden. Siis ainakin voimakkaita tunteita merille ja vesille!

Heikki Asunnan asetuttua lopullisesti Ruovedelle hän avioitui Iris de Bruyn Ouboterin kanssa vuonna 1935. Monet osaavat yhdistää hänet vuoden 1954 Miss Suomeen Yvonne –sisareen.

Asunnat ostivat Ruoveden kirkonkylästä, 2 km Virroille päin, v. 1936 Ruoveden srk:n v. 1860 paikkeilla kanttori Peltoselle rakennuttaman Naapuri –nimisen kiinteistön; sen, joka nyt on säätiön omistuksessa.

Sota

Heikki Asunta osallistui talvisotaan pataljoonan valistusupseerina Suomussalmen ja Raatteen suunnalla sekä jatkosodassa rintamakirjeenvaihtajana Kiestingin suunnalla. Terveys asetti rajoituksen, hän ei osallistunut varsinaisiin taisteluihin, mutta hakeutui esikunnasta mielellään joukkojen seuraan.

Valkean meren marssi 1941

Omistettu Kiestingin valloittajille

Kirj. Heikki Asunta, Säv. Taneli Kuusisto

Sankarihauta

Kirj Heikki Asunta, Säv. Väinö Hannikainen

Hurtti Ukko

Kirj. Heikki Asunta, Säv. Aimo Mustonen

Kesällä 2014 Heikki Asunnan syntymän 110-vuotistapahtumassa kuulumme hänen muisteluksia asekatkijä Jussi Kirjavaisen käynnistä Asuntojen kodissa ja miten Heikki ja Iris evästivät voilla ja muilla maaseudun antimilla salaista kävijää ja hänen perhettään.

Sotien jälkeistä taiteilijan taivalta tiivistellen

Heikki Asunta maalasi ja kirjoitti siis koko ikänsä; kuvataiteilijan ja kirjailijan työt kytkeytyvät hyvin toisiinsa.

Nuoruuden taiteelliset vaikutukset hän sai ryhmässä, johon kuuluivat jo edellä mainittujen lisäksi mm. Sallinen ja Ruokokoski. Asunnan oman taitelijakodin vierasluettelo on todella mittava: Yrjö Jylhä, Lauri Viita, Sakari Pälsi, Aku Korhonen jne; muistoina valtava määrä tuliaisia, kirjoja ja omistuskirjoituksia.

Asunnan kirjallinen tuotanto

Kaipausta oli runojen käyttövoima, joka sai Asunnan runoissa monenlaiset kasvot. Välistä se oli tuskan täyteistä energiaa, joka oli taottava sanoiksi, välistä kaihoa parempaan eheämpään aikaan. Muu kirjallinen tuotanto on laaja ja monipuolinen sekä alaltaan että lukumäärältään: romaaneja, pakinoita, parodioita, kuunnelmia, näytelmiä, lastenkirjoja, kokoelmia jne.

Asunta sai liittää kertomuksensa Kankaan Kustaasta sodan jälkeen julkaistuun Kiitokset Amerikan paketeista –kirjaan, joita lähetettiin suomalaisia paketein ja lahjoin sodan aikana muistaneille.

Heikki Asunta kirjoitti lehtiin, Nuorten Pellervon ja Pellervo-lehden avustajana kolmisenkymmentä vuotta, aikuisille että lapsille runoja, pakinoita, artikkeleita, suomensi runoja ja toimi kirjallisuusarvostelijana mm. Aamulehdessä.

Sanoituksia löytyy vielä esimerkiksi:

- Pirkanmiesten Marssi, kilpailu sanoituksesta, säv. Erkki Karvonen
- Pirkkalaisten laulu, säv. Toivo Palmroth
- Huuhkaja, säv. ja esitt. Tapio Rautavaara
- Yöhön jäin, säv. ja esitt. Tapio Rautavaara

Maalaukset

Taidemaalari Heikki Asunnalle luonto on keskeisellä sijalla, aihevalinnassa näkyy kiintymys talonpoikaiskulttuuriin ja hän kuvasikin paljon maaseudun katoavaa kauneutta. Värimaailma on niukka: tunnusomaista ovat harmaan-ruskeat sävyt. Hän maalasi myös muotokuvia, usein sukulaisten, mutta myös lähipiirin.

Ensimmäisen taidenäyttelynsä Asunta piti vuonna 1928 Helsingin Taidehallissa. Tämän jälkeen hän piti useita taidenäyttelyitä, joista viimeiseksi jäi Tampereen kirjastotalon näyttely vuonna 1954.

Kotiseutumies

”Työhuoneekseen” Asunta hankki Poukan talon vanhan riihen, joka siirrettiin kodin pihapiiriin 1940-luvun loppupuolella.

Talonpoikaisen arkkitehtuurin ihailu ja rakkaus vanhoihin kalusteisiin ja käyttöesineisiin johti Asunnan keräämään esineistöä myös omaan kotiin ja riihiateljeemuseoon.

Innokas kotiseutumies Heikki Asunta oli perustamassa Ruoveden Kotiseutumuseota, hänet valittiin huolehtimaan rakennusten pystyttämisestä sekä vastaamaan niiden kansantieteellisestä aitoudesta.

Asunta oli myös yksi Vanhan-Ruoveden historian alkuunpanijoista. Lukuisissa kirjoituksissaan Asunta talletti kotiseututietoutta.

Juupajoen Kallenaution Kievari kantatie 66 –varrella kertoo kunnioittavasti Heikki Asunnan pelastaneen kievarin uuden tienlinjauksen uhanneelta purkamiselta.

Palkittu , huomioitu

Palkittu

Valtion Kirjallisuuspalkinto 1929 Mustaa ja kultaa
 Valtion Kirjallisuuspalkinto 1932 *Metalliseppelä*
 Valtion Kirjallisuuspalkinto 1935 *Mastolyhty*

Lontoon 1948 olympiakisojen taidekilpailuissa

- Heikki Asunta sai lyriikkasarjassa kunniamaininnan. Kyseessä oli vuoden 1947 Suurkisoihin kirjoitettu Suomen urheiluväen marssi ”Kestä ja voita”, jonka Kullervo Linna sävelsi. Helsingissä 1952 niiden taidekilpailujen sijaan pidettiin taidenäyttely.

Kriitikoista

Heikki Asunnan kirjallinen tuotanto oli ajassaan monen kriitikon hampaissa, näin kirjailija tunsikin sen ja puki sanoiksi tokaisussaan: - Kiljaset tai karjaset, niin Viljaset ja Marjaset on kohta kimpussasi!

Demari -lehden Rolf Bambergin Kirjavisassa 19.11.2015 oli oikea vastaus Heikki Asunnan runo 'Marraskuun ilta' ja otsikossa luki: - *Heikki Asunta – mustapaitaa monivärisempi*. Runovisan ratkojat kommentoivat `taitavaa sanankäyttäjää` Asuntaa hänen isänmaallista, suomalaista runonlyriikkaansa todella ymmärtäen ja korostavat hänen maaseudun kuvauksia omista köyhistä lähtökohdistaan.

Huomioitu

Heikki Asunnan kirjoja oli sodan jälkeen kiellettyjen kirjojen listoilla; näin verenpunaisella pohjalla olevan luettelon, jonka nro 1 oli Heikki Asunta!

Isänmaan ja sen kansan kuvaaja

Heikki Asunnan rinnassa sykki suomalaisen talonpojan sydän. Mies tunsikin maaseudun elämän tunnot ja luonnon rytmin, talonpojan työt ja pystyi sen kaiken saattamaan sanoiksi ja kuviksi.

Heikki Asunta menehtyi kodissaan 55-vuotiaana vaikean sairauden murtamana 28.6.1959.

Ylä-Korpulan sisarusparvesta on enää jäljellä vain Ruovedellä asuva, lähetystyötä Namibiassa Ambomaalla tehnyt Kirsti Asunta, jonka tapasin viime lauantaina.

Puoliso Iris Asunta o.s. de Bruyn Ouboterin

Sukujuuriltaan hollantilainen Iris Asunta o.s. de Bruyn Ouboter syntyi Suonenjoella 1.5.1905 ja muutti Sortavalasta Ruovedelle.

Iris Asunta oli pitäjän hammaslääkäri, joka kulki kouluissa jalalla poljettavan porakoneen kanssa ja jäi ikuisesti lasten mieleen. Kotonaan hänellä oli talon päätyyn rakennettu vastaanottotila, ja Naapurissa on tallella hänen osin jo sodanaikainen hammaslääkärin välineistö ja työaika nykytermein 24/7.

Iris-rouvan isoisä Nikolai Boman oli tsaarin ja Ruotsin hovien huonekalupuuseppä, hänellä oli nimeään kantava huonekalutehdas, joka edusti Suomen alan kärkeä. Naapurissa on hieno kokoelma isoisän tuotantoa!

Iris Asunta oli itsekin taiteellinen ja joukko maalaamiaan tauluja on tallessa.

Iris Asunta kuoli 23.1.1995.

Iris ja Heikki Asunnan perheeseen kuului viisi lasta, kolme tytärtä ja kaksi poikaa, joista elossa on enää lääketieteen lisensiaatti Jussi Asunta. Anneli Asunta siunattiin viime lauantaina Ruovedellä.

2

NYKYTILA

Heikki ja Iris Asunnan kuoltua syntyi kaksi jakamatonta kuolinpesää. Iris Asunta testamenttasi tyttärensä Valpurin pojalle Iivulle elinikäisen asumis- ja hallintaoikeuden Naapuriin. Jälkeen jääneet lapset ja lapsen lapset eli sisarukset Anneli, Pekka ja Jussi, sekä pian viisikymppiset serkukset, Valpurin poika Iivu ja Pekan poika Harri pohtivat, miten hallinnoida kuolinpesien irtainta ja kiinteää omaisuutta.

Mikä on minun roolini asiassa? Sain Asunnoilta kutsun saapua tilaisuuteen, jossa pohdimme mahdollisen säätiön perustamista; olin siis ainoa suvun ulkopuolinen henkilö, jota usein ja erityisesti tässä tapauksessa oikeutetusti kansan suussa kutsutaan JOO-MIEHEKSI. Tulin mukaan siis ikään kuin avainta kääntämään ja starttaamaan.

Asunnat ovat minulle tuttuja, sillä olen tavannut kaikki Asunnan perheen jäsenet Ruovedeltä kotoisin olevana; läheisin oli samoilla keskikoulun luokilla ollut Kaijeli.

Mainittakoon, että tapasin Heikki Asunnan hammaslääkäreissulla ollessani 5-vuotias isäni Aaron viedessä minua Iris-rouvan vastaanotolle. Sodan käyneet Heikki ja Aaro liittyivät yhteen ja matkasimme meille. Olen vakuuttunut, että lähiseuduilla ei ole pidetty yhtä komeita peijaisia kuin minun menetetyille maitohampaalleni vietettiin!

Olen myös keräillyt Heikki Asunnan kirjoja ja todella monipuolisesti julkaistua tuotantoa ja saanut esitellä sitä näyttelyiden ohessa.

Jokainen kuolinpesien osakas ja lahjakirjalla sellaiset osuudet saanut, lahjoitti osuutensa kaikesta kuolinpesän omaisuudesta perustettavalle säätiölle, tekivät säädekirjan ja hakemuksen Patentti- ja rekisterihallitukselle. Tämä kaikki tapahtui nk. kreivin aikaan!

Viime joulun alla perustamisluvan saanut Heikki ja Iris Asunnan Säätiö sai s.r. – merkinnän eli merkinnän säätiörekisteriin. Säätiön kotipaikka on Ruovesi. Harri Asunta on säätiön hallituksen on puheenjohtaja Harri, Iivu Asunta varapuheenjohtaja ja minä hallituksen jäsen sekä sihteeri.

Säätiön tarkoituksena on ylläpitää Heikki Asunnan taiteilijaperintöä sekä Ruoveden kunnassa sijaitsevaa Naapuri –nimistä tilaa, sen irtaimistoa ja mm. Heikki Asunnan riihiateljeeta talonpoikaisirtaimistoineen sekä Iris Asunnan suvun puolelta tullutta kulttuurihistoriallisesti merkittävää esineistöä ja esitellä niitä yleisölle.

Olemme otettuja siitä, että esim. Aamulehden kulttuurisivut julkaisivat asian yhdellä kokonaisella lehden aukeamalla, samoin Ruovesi-lehti osaltaan ja molemmat seuraavat hankkeemme kehittymistä.

3

TULEVAISUUS

Säätiö saneeraa Isänmaallisista isänmaallisimman Heikki ja Iris Asunnan kodin esittelykuntoon Suomen itsenäisyyden 100-vuotisjuhlavuoteen 2017 mennessä.

Omalta osaltaan se on juhlavuoden juhlateko, kunnianosoitus isänmaallisille ja sen perinteitä vaalineille Heikki ja Iris Asunnalle sekä perinnöksi tuleville polville.

Nyt saamme hattua nostaan todeta, että Iris-mummun serkuksille Harri ja livu antama harras toive – täältä ei saa hävittää mitään – on yli 100 prosenttisesti toteutunut!

Esimerkkinä voin kertoa, että viime kesänä Ateljeessa käynyt vieras - Yrjö Jylhän Kiirastulen omistuskirjoituksineen Heikki Asunnalle tarjosi Iivulle siitä vaihtokauppana täydessä kunnossa olevaa BSA – moottoripyörää vm. 1959; ei järkkynyt periaate, kauppaa ei syntynyt.

Naapuri on suojeltu kohde, joten kaikki siellä tehtävät toimet on tarkoin suunniteltava yhteistyössä museoviraston ammattilaisten kanssa. Samoin herkkä pihapiiri vaatii myös sekin alan osajien suunnittelun.

Asiantuntijatiimi on monipuolinen: Maakuntamuseo, Tampereen museotoimi, Ely-keskus, keskeiset kulttuuri- ja taidetutkijat, inventoija, Ahlmanin opisto/puutarha, sähkö, maalaus ja rakenne.

*” Tällaista kohdetta ei voi enää löytyä maastamme, niin ainutlaatuinen se on kansalliselta aineistoltaan, kunnoltaan ja määrältään, ” sanoivat erittäin innoissaan olevat asiantuntijavieraamme ja viestimet. Se oli mukava kuulla ja lukea toisten sanomina.
– Näppimme suorastaan syyhyävät, sanoivat tutkijat aineistoa silmäillessään!*

Tilannekuvauksia:

- meneillään valtava inventointi, tuhansia valokuvia otettu,
- mitään ei voi noin vain tuosta kuitata aineistoksi, kaikki on tutkittava tarkasti,
- ensi kesänä kunnostukset, pikku osiin jaettuina talkoina

- rahaa ei ole, toivomme juhluvuoden tekoja, lahjoituksia, synttärikeräyksiä,
- Naapuri avoinna ensi kesänä, ryhmiä, Tarjannetta, Pohjolaa, kiertokäyntejä
Tre – Ruovesi -Tre

Säätiö suunnittelee juhluvuoden 2017 kesälle taidenäyttelyä oheisohjelmineen.

Naapuri voi jatkossa toimia myös taiteilijoiden residenssinä ja mahdollistaa heidän pitkäaikaisen työskentelyn sekä asumisen siellä.

Säätiö kertoo suunnitelmista heti niiden valmistuttua nettisivuillaan ja Ruovesi-lehdessä talkoohenkisille ja siitä, miten he voivat olla hankkeessa mukana.

Säätiö vetäjät toivovat ja uskovat, että kauniissa harju- ja järvimaisemassa sijaitseva Heikki ja Iris Asunnan Säätiön hallitsema Naapuri on tovin päästä uudistunut lehti ruoveteläisessä monipuolisessa kulttuuritarjonnassa.

Siksi säätiön puuhamiehet toivovat, että mahdollisimman moni pitäjäläinen ja Ruoveden ystävä tuntisi taidetta sekä seudun perinnettä vaalivan hankkeen yhteiseksi hyväksi; siis se sama maalaishenki, miljööt ja maamme raskaat vuodet, jotka Heikki Asunta on niin monipuolisesti tallentanut muistoiksi ja voimaksi tuleville polville. Säädekirjan mukaan kaikki jää kulttuurille!

Haluan vielä lopuksi kiittää tästä ainutlaatuisesta tilaisuudesta kertoa Heikki ja Iris Asunnan Säätiöstä teille sekä toivottaa teidät kaikki tervetulleiksi ensi kesänä ja erityisesti juhlikesänä 2017 Ruovedelle Asunnan monipuoliseen kulttuurikehtoon.

Syvä kumarrus!

Lisäksi Valokuvaesitys kohteesta ja Heikki Asunnan tuotannosta

Runo HA PIENI EPISODI

Monta päivää juotuaan
pessimisti tuskissaan mietti:
- Jo on jukoliste
saavutettu päätepiste.
Nuoranpätkä kourassaan
nurkkaan hiipi kuolemaan.

Mutta toiset nähtyään
yhden poissa pöydästään,
sydämissään suuri hätä,
alkoivat etsiskellä tätä.

Löytyi poika nuorastaan
vainajana suorastaan.
Mutta saatuansa hieman spriitä,
virkistyi hän jälleen siitä,
kohottaen lasiaan virkkoi:
- Veljet asiaan!